

Remissvar

2022-00537

2023-01-19

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

En fortsatt stärkt arbetslöshetsförsäkring

Ds 2022:28

SAMMANFATTNING

I promemorian föreslås vissa ändringar i arbetslöshetsförsäkringen. Förslaget innebär att de tillfälliga lättnaderna i arbetsvillkoret och karensvillkoret ska gälla tills vidare. Detta gäller även den tillfälliga möjligheten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag i den s.k. femårsregeln för företagare.

Konjunkturinstitutet anser att förslagen är knapphändigt motiverade och att konsekvensanalysen är bristfällig. Det är därmed svårt att bedöma om och i så fall hur förslagen bidrar till att lösa ett existerande problem på arbetsmarknaden eller med trygghetssystemen, samt huruvida fördelarna med förändringarna överväger eventuella nackdelar.

TYDLIGA MOTIV TILL FÖRSLAGEN SAKNAS I PROMEMORIAN

När temporära lättnader i villkoren infördes i samband med pandemins utbrott motiverades det ske mot bakgrund av den exceptionella situation som pandemin innebar. Det är dock i departementsskrivelsen inte tydligt beskrivet varför regeringen nu anser att lättnaderna bör gälla tills vidare.

DE SAMHÄLLSEKONOMISKA KONSEKVENSERNA AV FÖRSLAGET ÄR SVÅRBEDÖMDA UTIFRÅN KONSEKVENSANALYSEN

Konsekvensanalysen är knapphändig och det är därmed svårt att göra en bedömning av de samhällsekonomiska konsekvenserna av förslagen.

Vad gäller förslaget om möjligheten för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från den s.k. femårsregeln görs i promemorian bedömningen att förslaget inte får några konsekvenser för olika variabler. Förslaget motiveras dock med att ”pandemin har visat på behov av ökad flexibilitet”. För att kunna ta ställning till förslaget behövs först och främst en beskrivning av detta behov och därtill en beskrivning av hur förslaget bidrar till att uppfylla det.

AVVÄGNING MELLAN TRYGGHET OCH ÖKAD ARBETSLÖSHET

Som också nämns i promemorian kan lättnader i arbetsvillkoret förväntas påverka arbetsutbudet negativt. Detta kan även vara fallet vad gäller karensvillkoret. Båda lättnaderna gör att fler får tillgång till arbetslöshetsförsäkringen vid varje tidpunkt. Lättnaden i karensvillkoret gör även att den genomsnittliga ersättningen ökar för alla som har arbetslöshetsersättning kortare tid än 300 dagar. Sammantaget förväntas dessa förslag leda till

att den lägsta lön för vilken individen är villig att acceptera ett jobberbjudande (reservationslönen) ökar och att arbetslöshetsbidraget förväntas öka. Sett i relation till hela ekonomin förväntas dock effekten på arbetslösheten vara liten. Vad gäller konsekvensanalysen i promemorian hade det varit informativt med en redovisning av hur många och vilka grupper förslagen förväntas påverka för att få en bättre bild av potentiella effekter.

Det hade vidare varit intressant med en diskussion kring fördelningseffekter av förslagen och avvägningar mellan kortsiktiga och långsiktiga effekter. Lättnaderna i arbetsvillkoret kan förväntas påverka individer med relativt svag anknytning till arbetsmarknaden och därmed med relativt små ekonomiska marginaler. Även ett minskat antal karensdagar kan förväntas påverka inkomster främst för hushåll med mindre ekonomiska marginaler. På kort sikt torde detta leda till en större ekonomisk trygghet för dessa hushåll vid arbetslöshet. Eftersom en högre inkomst vid arbetslöshet även kan förväntas leda till minskade incitament att acceptera ett jobberbjudande kan det dock även minska anknytningen till arbetsmarknaden på längre sikt, vilket kan vara särskilt problematiskt för personer med en redan svag anknytning.

FÖRSLAGENS EFFEKT FÖR PERSONER MED TILLFÄLLIGA ANSTÄLLNINGAR

Som nämnts tidigare framgår inte av promemorian vilka problem med dagens försäkringsstruktur som förslagen avser lösa. En lättnad i arbetsvillkoret gör dock att fler med kortare arbetsperioder, såsom tillfälliga anställningar eller säsongarbetande, kan få tillgång till försäkringen. En del av dessa kan exempelvis tänkas vara studerande som arbetar extra. Det hade varit upplysande med ett förtydligande kring vilka grupper på arbetsmarknaden som förväntas omfattas av förslaget. Tillsammans med lättnaden i karensvillkoren ökar förslaget incitamenten att varva kortare anställningsperioder med perioder av arbetslöshet. Sett till hela ekonomin torde sådana effekter vara små, men de kan vara värda att nämna.

LÄTTNADEN I KARENSVILLKORET GÖR ATT SJÄLVRISKEN MINSKAR

En kortare karenstid minskar självrisken i arbetslöshetsförsäkringen och förväntas leda till att fler personer som är arbetslösa mycket korta tider får ersättning och att de administrativa kostnaderna för arbetslöshetskassorna därmed ökar. I promemorian står att det finns sanktionsbestämmelser som motverkar överutnyttjande av arbetslöshetsförsäkringen. Karenstider i försäkringssystem kan dock förväntas minska behovet, och således kostnaderna, för olika kontroller av regelefterlevnaden. En diskussion kring denna balans saknas i promemorian.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Albin Kainelainen. Föredragande har varit Maria Gustafsson.

Albin Kainelainen
Generaldirektör